

Polinszky elvt.

SZIGORUAN BIZALMAS!

J e g y z ő k ö n y v

a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének 1955. október 5-én szerdán de. 11 órakor megtartott 6. sz. üléséről.

Jelen voltak: Bognár Rezső főtitkár, Fogarasi Béla, Gombás Pál, Ligeti Lajos alelnökök, Major Máté akadémikus titkár, Erdey-Gruz Tibor, Lukács György, Molnár Erik, Straub F. Brunó elnökségi tagok, Manninger Rezső, Maucha Rezső, Mihailich Győző, Verő József és Schulek Elemér osztályelnökök.

Kimentette magát: Rusznyák István elnök, Novohátszky Károly, Sedlmayr Kurt elnökségi tagok, Szabolcsi Bence és Riesz Frigyes osztályelnökök.

Külföldön tartózkodik: Alexits György és Hevesi Gyula elnökségi tagok, Jánossy Lajos akadémikus titkár.

Meghivottak:

I. napirendi ponthoz: Szabó Imre osztálytitkár, lev. tag.

Valamennyi napirendi ponthoz: Bognár Géza levelező tag, Polinszky Károly elnökségi titkár, Nedelkovits János, MTA Hivatala vezetőjének helyettese, Balázs János MTA MDP Végrehajtó-Bizottsága titkárának helyettese.

N a p i r e n d :

- I. Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia új alapszabályaira.
Előadó: Bognár Rezső főtitkár.
- II. Javaslat az idegen nyelvű publikációk szabályozására.
Előadó: Alexits György, a KFB titkára.
- III. Egyebek.

Fogarasi Béla alelnök üdvözli az Elnökség megjelent tagjait és az ülést megnyitja.

Bemutatja az Elnökség tagjainak Polinszky Károlyt, a veszprémi Nehézvegyipari Műszaki Egyetem tanárát, az Elnökség új munkatársát.

Napirend előtt - tekintettel arra, hogy Alexits György akadémikus külföldön tartózkodik - javaslatot terjeszt elő a második napirend elhalasztására.

Elnökség a javaslatot elfogadja.

.....

I.

Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia új alapszabályaira.

Bognár Rezső főtitkár Elnökség elé terjeszti az MTA alapszabálytervezetének nyers szövegét és kéri az Elnökség tagjait, hogy azt lehetőséghez képest úgy vitassák meg, hogy hosszabb ideig ne szoruljon újabb módosításra.

Bejelenti, hogy az alapszabálytervezet mellékleteként szereplő jegyzékben tévedés folytán a 10.§.1.bekezdéséhez tartozó módosító javaslat hibásan került leírásra. A helyes szöveg a következő:

"A rendes vagy levelező taggá választottak a megválasztástól számított két év alatt kötelesek székfoglaló értekezést előterjeszteni."

Lukács György elnökségi tag javasolja,

a./ hogy rendkívüli esetekre való tekintettel a 9 §.3.pontját "Rendes tagokat kiemelkedő tudományos eredményeket elérő levelező tagok közül lehet választani"

a következőképpen kellene módosítani:

"Rendes tagokat általában kiemelkedő tudományos eredményeket elért levelező tagok közül lehet választani".

b./ Az Akadémia működésének kiszélesítése miatt szükségessé vált egy harmadik alelnök és három akadémikus titkár megválasztása és ezzel megváltozott a szűk elnökség képe. Javasolja, hogy az alapszabályokban valahogyan jusson kifejezésre, hogy ez a szűkebb elnökség hogyan működjék.

Ligeti Lajos alelnök Lukács György elnökségi tag javaslatával kapcsolatosan a 9.§. 3 és 4.pontjának változatlanul való meghagyását és egy 5.pont beillesztését tartaná helyesnek, amelynek megfogalmazása biztosítaná azt, hogy rendkívüli esetben az Elnökség kivételt tehet.

Molnár Erik elnökségi tag a jegyzékben szereplő javaslatot, mely szerint az Akadémia elnökét a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a három alelnököt és főtitkárt a Minisztertanács tisztségükben erősítse meg, feltétlenül szükségesnek tartja.

./.

Schulek Elemér osztályelnök nem ért egyet:

a./ A 2.§.2.pontja a./bekezdésének fogalmazásával:

"a hazai tudományos kutatás fő irányainak megállapításáról és ezek érvényesítésének ellenőrzéséről".

Ezt a részt a következőképpen javasolja módosítani:

"a hazai tudományos kutatás fő irányelveinek megállapításáról és ezek végrehajtásának vagy megvalósításának ellenőrzéséről";

b./ a diplomák kiadásának eddigi rendszerével.

Bognár Rezső főtitkár javasolja a diplomák kiadását a székfoglalók megtartása után azonnal kiadni.

Fogarasi Béla alelnök nem tartja szükségesnek a székfoglalók megtartását, különösen rendes tagoknál.

Bognár Rezső főtitkár a 23.§.2.pontját javasolja részben kibővíteni, részben leszűkíteni. Véleménye szerint

a./ kimaradt az alapszabálytervezetből, hogy a tudományos terv elkészítéséért ki a felelős, ezért a főtitkárnak kellene felelősnek lennie.

b./ Nem helyes az, hogy a főtitkár irányítja az osztályok tudományos munkáját, hanem érvényesíti az Elnökség tudománypolitikai célkitűzéseit és gondoskodik annak végrehajtásáról.

c./ A főtitkár állandó helyettese az egyik akadémiai titkár legyen és ez irányítsa a Hivatalt, a főtitkár tudományos titkár legyen.

Erdey-Gruz Tibor elnökségi tag hangsúlyozza, hogy az alapszabályokban legyen megszabva, hogy melyik akadémikus titkár a főtitkár állandó helyettese, de az operatív vezetőnek és felelősnek feltétlenül a főtitkárnak kell lennie.

Gombás Pál alelnök célszerűnek tartaná annak megvalósítását, hogy egy tudományos főtitkár legyen és egy adminisztratív igazgató.

Lukács György elnökségi tag egyetért az elhangzott javaslatokkal azon kiegészítéssel, hogy amennyiben az egyik akadémikus titkár igazgatói funkciót töltene be, azt nem lehet társadalmi munka formájában betölteni.

Fogarasi Béla alelnök javasolja a tudományos díjak bevezetését és ez az alapszabályokban is jusson kifejezésre. A tudományos díjak bevezetése megkönnyítené a Kossuth-díj Bizottság munkáját is.

Lukács György elnökségi tag: Minden tudományszak területén legyen lehetőség tudományos díjak kiosztására és ne legyen kötelezettség arra nézve, hogy a díjakat évenként ki kell adni.

H a t á r o z a t :

Elnökség az előterjesztett Magyar Tudományos Akadémia alapszabálytervezetét a következő módosításokkal, illetőleg kiegészítésekkel hagyja jóvá:

- 1./ Az 1.§-t a nyelvészek stiláris szempontból fogalmazzák meg.
- 2./ A 2.§.2.pontjának a./ bekezdése helyesen a következőképpen szóljon:
"a hazai tudományos kutatás fő irányelveinek megállapításáról és ezek végrehajtásának ellenőrzéséről".
- 3./ A 10.§.átfogalmazandó olyan értelemben:
  - a./ hogy a levelező tagok kötelesek a megválasztásuktól számított egy éven belül székfoglalót tartani és a diploma átadása a székfoglaló ülésen, a székfoglaló megtartása után ünnepélyesen történjék. Jogaikba a megválasztásukkal egyidejűleg lépjenek.
  - b./ A rendes tagok ugyancsak a megválasztásukkal egyidejűleg lépjenek jogaikba és a diplomát a közgyűlést követő osztályülésen, az osztályelnök tudományos munkásságuk méltatása mellett, ünnepélyesen nyujtsa át.
- 4./ A 23.§.-ban legyen megszabva, hogy melyik akadémikus titkár a főtitkár állandó helyettese.
- 5./ A 28.§.5.pontját stiláris szempontból át kell fogalmazni.
- 6./ A 44.§.helyesen a következőképpen szóljon:
"Az Akadémia a tudományok művelőit ösztöndíjak és kutató prémiumok kitűzésével, továbbá tudományos díjak közzétételével is támogatja.
- 7./ A 47.§-ban a tanácskozó tagok jogaira vonatkozó rész törölendő, a címhasználatra vonatkozó rész pedig maradjon meg.
- 8./ Elnökség úgy határoz, hogy a tagajánlások a jövőben komoly értekezések formájában történjenek és ezt az Akadémia elkészítendő ügyrendje tartalmazza.

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága átirata.

Bognár Rezső főtitkár ismerteti Tamás Aladárnak, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága főtitkárának az Akadémia elnökéhez intézett átiratát, melyben bejelenti:

- a./ az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága megalakulását, tagjainak kinevezését,
- b./ Javaslatokat kér a Bizottság kiegészítésére a Magyar Tudományos Akadémia tagjai, Könyvtára és a felügyelete alá tartozó intézményei képviselői köréből,
- c./ közli, hogy a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége és a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat vezetőit közvetlenül kéri fel javaslatlételre.
- d./ A Bizottság munkájának beindítása és kiadásai céljára az Akadémiától az 1955 év hátralévő részére 1.500.- forintot, az 1956 évre pedig 30.000.- forint hozzájárulást kér.

H a t á r o z a t :

- 1./ Elnökség úgy határoz, hogy elvileg helyes az Akadémiának az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága munkájában való részvétele.
- 2./ Elnökség felhatalmazza szük elnökséget, hogy az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága tagságára a különböző tudományágak területéről készítsen személyi javaslatot. Az UNESCO kongresszusain való részvétel azonban független a bizottságban való tagságtól.
- 3./ A MTESz által a Bizottságba javasolt tagokat szük elnökség hagyja jóvá.
- 4./ Elnökség megbizsa főtitkárt, hogy a költség-hozzájárulás lehetőségét vizsgálja meg.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár.

Határidő: 1955. október 31.

.....

9./ Elnökség az alapszabálytervezet mellékleteként szereplő jegyzék

a./ "Általában" rész 1. és 2.pontját jóváhagyja azzal, hogy az 1.pontra vonatkozólag Szabó Imre levelező tag vizsgálja meg, hogy ez milyen jogszabályokat von maga után.

b./ "Részleteiben" rész 1. és 2.pontját az Elnökség jóváhagyja,
3.pontját nem.

10./ Elnökség úgy határoz, hogy a fenti módosítások alapján átdolgozott alapszabálytervezetet stílárius szempontból a Nyelvtudományi Intézet vizsgálja meg és utána szűk Elnökség elé terjesztendő.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár.

Határidő: 1955.november 30.

.-.-.-.-.

II.

E g y e b e k .

Haranghy László egyetemi tanár levelező taggá választásának kérdése.

Bognár Rezső főtitkár Elnökség elé terjeszti Haranghy László egyetemi tanár levelező taggá választásának kérdését.

Haranghy László egyetemi tanár 1948-ban lett a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Akadémia átszervezésekor mint külföldön élő tag tanácskozó tag lett. Magyarországra való visszatérése után azzal a kéréssel fordult a Magyar Tudományos Akadémiához, hogy ügyét vizsgálja felül és érvényesítse az ő esetében is az alapszabályoknak azon pontját, mely szerint külföldön tartózkodó magyar tudósok akadémia tagságának ügyében az Akadémia Magyarországra való visszatérésük után dönt.

Az Akadémia V.Osztálya Haranghy László professzor kérését felülvizsgálta és javasolja a következő közgyűlésen levelező taggá való választását.

Határozat: Elnökség úgy határoz, hogy az V.Osztály Haranghy László egyetemi tanár levelező taggá választására vonatkozó javaslatát terjessze az 1956 évi rendes közgyűlés elé.

A javaslat elkészítéséért felelős:
Maucha Rezső osztályelnök.

./.

Egyes Acták ivkeretének felemelése.

Bognár Rezső főtitkár Elnökség elé terjeszti a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság Acta-ivkeret felemelésére vonatkozó javaslatát.

H a t á r o z a t :

Elnökség az
Acta Technica számára 15 iv emelést,
Acta Chimica számára 15 " "
Acta Botanica és az Acta Zoologica számára pedig
közösén 15 iv emelését hagyja jóvá az 1955 évre.

Felelős: Alexits György, a KFB titkára.

.....

Javaslat az Acták külföldön való ismertetése céljából
Figyelő Szolgálat létesítésére.

Bognár Rezső főtitkár az Akadémia idegen nyelvű Actáinak külföldön való szélesebb körű ismertetése szempontjából Figyelő Szolgálat rendszeresítését javasolja, mely munkát az Akadémia Könyvtára látná el.

H a t á r o z a t :

Elnökség az Akadémia Könyvtára keretén belül külön Figyelő Szolgálat létesítésével nem ért egyet.
Az Acták külföldön való szélesebb körű ismertetését a Kultura munkájának megjavításával kell megoldani.

.....

A Kémiai Tudományok Osztálya Vezetőségének kibővítése.

Bognár Rezső főtitkár bejelenti, hogy a Kémiai Tudományok Osztályának Vezetősége azzal a kérelemmel fordult az Elnökséghez, hogy tagjainak számát Schay Géza akadémikus személyével kibővítse.

./.

H a t á r o z a t :

Elnökség a Kémiai Tudományok Osztálya Vezetőségének kibővítésével egyetért.

Felelős: Schulek Elemér osztályelnök.

.....

S z é k f o g l a l ó k .

Bognár Rezső főtitkár bejelenti, hogy a következő akadémiai tagok tartottak székfoglaló előadást:

1955.

- VI.27-én I.TÓTH ZOLTÁN levelező tag
"A soknemzetiségű állam néhány kérdéséről az 1948 előtti Magyarországon",
- IX. 9-én FODOR GÁBOR rendes tag
"Térkémiai megfontolások szerepe az alkaloidok szintézisében",
- IX.19-én BULLA BÉLA levelező tag
"A magyar föld domborzata fejlődésének ritmusai a harmadkor óta" és
- IX.27-én MÁTHÉ IMRE levelező tag
"Vegetáció tanulmányok a nógrádi flórajárás területén különös tekintettel rétjeinek, legelőinek ökológiai viszonyaira" címmel.

H a t á r o z a t :

Elnökség

FODOR GÁBOR rendes tag,

BULLA BÉLA,

MÁTHÉ IMRE és

I.TÓTH ZOLTÁN levelező tagok

székfoglalóit jóváhagyja és részükre a diploma kiadását elrendeli.

Felelős: Rusznyák István elnök.

K.m.f.

A jegyzőkönyv hiteles: LIGETI LAJOS alelnök sk.
MAJOR MÁTÉ akadémikus titkár sk.

Elnökségi ülések határozatai.

1955. október 5.

Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia új alapszabályaira.

- 1./ Az 1.§-t a nyelvészek stiláris szempontból fogalmazzák meg.
- 2./ A 2.§. 2.pontjának a/ bekezdése helyesen a következőképpen szóljon:
"a hazai tudományos kutatás fő irányelveinek megállapításáról és ezek végrehajtásának ellenőrzéséről"
- 3./ A 10.§. átfogalmazandó olyan értelemben:
a/ hogy a levelező tagok kötelesek a megválasztásuktól számított egy éven belül székfoglalót tartani és a diploma átadása a székfoglaló ülésen, a székfoglaló megtartása után ünnepélyesen történjék. Jogaikba a megválasztásukkal egyidejűleg lépnek.
b/ A rendes tagok ugyancsak a megválasztásukkal egyidejűleg lépjenek jogaikba és a diplomát a közgyűlést követő osztályülésen, az osztályelnök tudományos munkásságuk méltatása mellett, ünnepélyesen nyújtsa át.
- 4./ A 23.§-ban legyen megszabva, hogy melyik akadémikus titkár a főtitkár állandó helyettese.
- 5./ A 28.§. 5. pontját stiláris szempontból át kell fogalmazni.
- 6./ A 44.§ helyesen a következőképpen szóljon:
"Az Akadémia a tudományok művelőit ösztöndíjak és kutató prémiumok kitűzésével, továbbá tudományos díjak közzétételével is támogatja.
- 7./ A 47.§-ban a tanácskozó tagok jogaira vonatkozó rész törölendő, a címhasználatra vonatkozó rész pedig maradjon meg.
- 8./ Elnökség úgy határoz, hogy a tagajánlások a jövőben komoly értekezések formájában történjenek és ezt az Akadémia elkészítendő ügyrendje tartalmazza.

9./ Elnökség az alapszabálytervezet mellékleteként szereplő jegyzék

a/ "Általában" rész 1. és 2. pontját jóváhagyja azzal, hogy az 1. pontra vonatkozólag Szabó Imre levelező tag vizsgálja meg, hogy ez milyen jogszabályokat von maga után,

b/ "Részletező" rész 1. és 2. pontját az Elnökség jóváhagyja,

3. pontját nem.

10./ Elnökség úgy határoz, hogy a fenti módosítások alapján átdolgozott alapszabálytervezetet stílárius szempontból a Nyelvtudományi Intézet vizsgálja meg és utána szük Elnökség elé terjesztendő.

Egyebek.

a/ Haranghy László professzor levelező taggá választásának kérdése.

Elnökség úgy határoz, hogy az V.Osztály Haranghy László egyetemi tanár levelező taggá választására vonatkozó javaslatát terjessze az 1956.évi rendes közgyűlés elé.

b/ Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság átirata.

- 1./ Elnökség úgy határoz, hogy elvileg helyes az Akadémiának az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága munkájában való részvétele.
- 2./ Elnökség felhatalmazza szük elnökséget, hogy az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság tagságára a különböző tudományágak területéről készítsen személvi javaslatot. Az UNESCO kongresszusain való részvétel azonban független a bizottságban való tagságtól.
- 3./ A MTESZ által a Bizottságba javasolt tagokat szük Elnökség hagyja jóvá.
- 4./ Elnökség megbizsa főtítkárt, hogy a költséghezajárlás lehetőségét vizsgálja meg.

c/ Egyes Acták ivkeretének felemelése.

Elnökség az

Acta Technica számára 15 iv emelést,

Acta Chimica számára 15 iv "

Acta Botanica és az Acta Zoologica számára pe-
dig közösen 15 iv emelését hagyja jóvá az
1955. évre.

d/ Javaslat az Acták külföldön való ismertetése cél-
jából Figyelő Szolgálat létesítésére.

Elnökség az Akadémia Könyvtára keretén belül
külön Figyelő Szolgálat létesítésével nem ért
egyet.

Az Acták külföldön való szélesebb körű is-
mertetését a Kultúra munkájának megjavítá-
sával kell megoldani.

e/ A Kémiai Tudományok Osztálya Vezetőségének kibővítése.

Elnökség a Kémiai Tudományok Osztálya Veze-
tőségének kibővítésével egyetért.

f/ Székfoglalók.

Elnökség

Fodor Gabor rendes tag,

Bulla Béla,

Mathé Imre és

I.Tóth "oltan levelező tagok

székfoglalóit jóváhagyja és részükre a
diploma kiadását elrendeli.